

Streszczenie pracy doktorskiej pod tytułem *Miasto ukryte*, Małgorzaty Łaskarzewskiej

Niniejsze opracowanie opowiada o determinacji trwania miasta w świecie różnorodnych skupisk ludzkich, o modusie powstawania miejsc i logosie zamieszkiwania. Praca przygotowana została w kontekście własnego doświadczenia i odczuwania przestrzeni. Miasto ukryte jako problem badawczy to przede wszystkim rozważania nad połączeniem słowa i wizji, metafory i architektury, mówiące o formalnym i metaforycznym ukryciu miejskich struktur.

W pracy doktorskiej: *Miasto ukryte* autorka w rozdziale *Definicje* próbuje znaleźć określenie definicji postawionego problemu badawczego. Pierwowzorem, *pro modus* w poszukiwaniach nad zagadnieniem *miasto ukryte* jest książka *Niewidzialne miasta* Italo Calvino. Autor opisując swoje miasta tworzy uniwersalny model oparty na pamięci i pragnieniach poznawczych narratora, rozpiętych w czasoprzestrzeni zaczerpniętej z *Opisania świata* Marko Polo jakby pamięć określała przeszłość, a pragnienie przyszłość. Każde z tych aspektów stanowi *modi* niewidzialnego i ukrytego miasta Calvino.

Autorka zastanawia się nad uniwersalnymi, zaczerpniętymi z filozofii pojęciami modusu i logosu miasta ukrytego, które rozwija w rozdziałach *Mundus* i *Logos*. Prowadzony dyskurs w rozdziale *Modus* z wybranymi zagadnieniami związanymi z architekturą i urbanistyką, ale i sztuką, i naukami humanistycznymi, przedstawia opowieść o mieście posiadającym inne miasta w nim ukryte. Opowiada o jego mapach, miejscach, ludziach, sieciach powiązań, trwaniu i umieraniu. Autorka bazuje na własnych oglądach odwiedzanych miast, z pozycji przebywania tymczasowego, a czasem tylko wyobrazeniowego poprzez literaturę piękną, naukową, a także strony internetowe, dotyczące sztuki, filmu i zagadnień nowoczesnej technologii. W prowadzonym *Dzienniku podróży* notuje wrażenia i szkicuje najczęściej z pamięci plany miast, które są zlepkiem wielu z nich i są wyobrazeniowe. Dzięki towarzyszywi podróży - Marco Polo, autorka już jako narrator swojej pracy podąża do *ukrytych miast* poszukując odniesień do miast rzeczywistych i zdarzeń z własnej podróży badawczej. Poszczególne fakty i zdarzenia układane są jak w kalejdoskopie wyjętym ze szczelnie zamkniętej szkatułki, w którego wnętrzu ukrywają się mity, rytuały, tajemnice i zakrytości odczuć, sekretność percepcji przestrzeni i wszystko zależy od spojrzenia, obrotu stykających się ze sobą elementów. Kalejdoskop jest lunetą, przez którą spoglądamy na miasto ukryte. Szkatułka jak konstrukcja powieści *Niewidzialne miasta* ucieleśnia teorię miasta ukrytego.

W rozdziale *Modus* autorka szuka uniwersalnego wzorca miasta, które idąc tropem

poetyckich *Niewidzialnych miast* Italo Calvino postrzegane jest poprzez znaki [Miasta i znaki], oczy [Miasta i oczy], ciała... wręcz ukryte, swoiste trzewia opisywanych miejsc. Widzimy je również w umarłych [Miasta i umarli], w niebie [Miasta i niebo] i są równie zwiewne i efemeryczne [Zwiewne miasta] jak przyroda, która nimi włada jak ekonomia wymiany w [Miasta i wymiana]. Są miasta, którymi steruje wyłącznie pamięć ludzi [Miasta i pamięć] i pragnienie [Miasta i pragnienia], które determinują trwanie, bądź upadek miasta.

Dzięki fabule *Niewidzialnych miast* obserwujemy metamorfozę miejską opisywaną w rozdziale *Logos*, a w niej pięć *Ukrytych Miast 1.2.3.4.5.* (Le città nascosta) o kobiecych nazwach: Olinda, Raisa, Marozja, Teodora, Berenika. Widzimy metaforycznie - „miasta nagle sfeminizowane”, które nabierają cech ludzkich, rodzą się, rodzą inne miasta, rozwijają się i umierają. *Ukryte miasta* są jakby w tle innych pozornie widocznych 55 miast, wprost matematycznie ułożonych na 64 polach szachownicy, na której grają Marco Polo i KubłajChan. Ich widoczność jest niezwykle ważna dla jednej z kategorii określonych jako *ukryte*, kończących książkę, 5 miast. Są ostatnimi pionkami w grze w szachy o miasto, opowiadają swoje historie jakby od nich zależał los następujących po nim, nowych miast.

Metodologia pracy została oparta na fenomenologii Martina Heideggera, który dał autorce prawo do bezzałożoności, wyboru intuicyjnego dotyczącego zagadnienia oraz skłonił do poszukiwań odbiegających od przyjętych sposobów badań naukowych bazujących na odczuwaniu. Autorka przyjęła, że dzięki oświetlaniu „takim jakie się jawi” drobin faktów, oglądów miast i opowieści czasem bardziej rzeczywistych, czasem wręcz mitycznych, „kolorowych szkiełek”, widzimy tylko intencjonalnie miasto jako fenomen i zjawisko, jakbyśmy nie pragnęli zobaczyć jakie jest naprawdę, tylko je idealizowali.

W rozdziale *Mandatum* autorka dąży do uchwycenia istoty przedmiotu i te poszukiwania opiera na przykładach naocznych i wyobraźniowych w świetlistej pewności *noezy* i *noematu*. Autorka przyjmuje te elementy postrzegania intencjonalnego jako aspekty myśli i przeżyć świadomych w badaniach nad miastem ukrytym. Noeza jako akt świadomy, a noemat jako przedmiot treści myśli dany w tym akcie pokazują, że teorię można budować od tego co nieoczywiste. Na podstawie tych rozważań przyjęto nazwę autorskiej teorii i modelu, który był przygotowywany do stworzenia interfejsu dla redukcji urbanistycznej jako [Miasto ukryte], które oparto na wzorcach, kategoriach, filarach, dywanach, genrach zawierających słowa-klucze zaczerpnięte z pięciu ostatnich rozdziałów *Niewidzialnych miast*. Szerzej o kategoriach jest napisane w części *Modele*.

Czy kiedy człowiek czyta miasto, ma prawo napisać o nim po swojemu, a przytaczając tę często stosowaną metaforę pisania/czytania miasta, czy zrozumiemy, że tylko intuicyjność w

widzeniu, doświadczanie miejsca, świadomość bycia-w mogą być drogowskazami do widoczności miasta choćby ukrytego.

Historie miast tworzą własne wzory zdarzeń. Na nie składają się drobne epizody, proste narracje, właśnie pragnienia i tajemnice poszczególnych ludzi tworzące w umysłach **model miasta ukrytego**.

Słowa-klucze:

miasto, ukryte, modus, wzór, logos, słowo-znak, model, Niewidzialne miasta, Ukryte miasta, soczewka (widzenie, percepcja), niezmiennosc, ogrody, ściany zielone, proporcje, nowoczesność, postmodernizm, ponowoczesność, artefakty (dzwonnice, wieże ceglane, kopuły, pierścień/okulnica, dzielnice, mury), serce miasta, emergencja (miasto z miasta, zamknięte miasto, nowe miasto, poprzednie miasto, inne miasta, rozrastanie się miast), miasto szczęśliwe/nieszczęśliwe, miasto sprawiedliwe/niesprawiedliwe, ekskluzywność/inkluzywność, płeć miasta, brzemienne miasto, niewidzialność, doświadczanie, powiązania, emocje (smutny, szczęśliwy), egzystencja (trwoga, lęk, zagrożenie, szansa), klatka, stosunki społeczne (bezdromność, niezyczliwość, smutne miasto, ludzie skromnej kondycji), podziemne tunele, środowisko (szczury, jaskółki, plagi, zagłada, wymarłe gatunki), wunderkamera, zagadkowość, labirynt, katakumby, niewidzialne nici, warstwy, wielowarstwowe, bycie-w, ukrytość/zakrytość, fenomen, jawność, prześwit, las, polanka, w drodze, otwartość, uprzestrzennienie, udzielenie przestrzeni, miejsce, zamieszkiwanie, dom, mieszkanie, zakorzenienie, typologia, archetyp, fraktal, zniszczenia, powódź, pandemia, wojna, Ateny, mury Rzymu, śmierć Wenecji, mafijna Ostia, Meksyk, Bogota, Warszawa, Białystok.

